

Concept Startnotitie

Regionale Energiesstrategie NHN



Voorwoord

De energietransitie is in volle gang. In de regio Noord Holland Noord liggen hiervoor vele kansen. Niet voor niets wordt in het 'Ambitiedocument Holland Boven Amsterdam' aangegeven dat energie één van de vier speerpunten is van de gezamenlijke regionale ambities. In de regio bevinden zich bedrijven van internationaal belang en innovatieve voorlopers en projecten op het gebied van energie. Denk aan ... *(paar korte voorbeelden uit de verschillende regio's toevoegen)*. Al deze ontwikkelingen dragen bij aan de ambitie van de regio Noord Holland Noord: 'energieneutraal in 2040'. Een flinke opgave, maar we hebben al veel gedaan en bereikt. Met de uitvoering van de energietransitie zorgen we niet alleen voor toekomstbestendige leefomgeving, maar ook zal de economische ontwikkeling van de regio kracht bijgezet worden!

Met de ondertekening van het Klimaatakkoord heeft elke regio in Nederland de opdracht om een Regionale Energie Strategie voor 2030 op te stellen. Het is goed om te beseffen dat invulling van deze opgave lokaal begint én dat we samen in de regio moeten optrekken in het opstellen en uitvoeren van deze strategie. De opgave is namelijk van ons allemaal. En de geesten zijn er rijp hiervoor. De noodzaak wordt breed onderschreven en kansen worden gezien.

Komend jaar gaan we de Regionale Energie Strategie opstellen, samen met onze stakeholders en in samenspraak met de samenleving. Het is belangrijk om met elkaar in gesprek te gaan over de mogelijkheden en oplossingen. Met hen gaan we kijken waar de kansen liggen en bepalen hoever we kunnen komen in 2030. Innovaties en ontwikkelingen die kansrijk zijn voor de regio houden we in beeld. Hoe we dit gaan doen, staat in deze startnotitie beschreven. Belangrijk onderdeel van dit proces is dat we tegelijkertijd bouwen aan het fundament voor de uitvoering.

Als stuurgroep zien we de Regionale Energie Strategie daarom als middel om met elkaar aan de slag te gaan met de energietransitie en het realiseren van onze regionale doelstellingen. En zo de regio nog steviger op de kaart te zetten!

Stuurgroep Regionale Energie Strategie NHN

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	1
Inleiding.....	4
1. De opgave van de Regionale Energie Strategie.....	5
Wat is een RES?	5
De opgave in de regio.....	5
Planning en besluitvorming.....	6
Wat staat er in de concept RES en RES 1.0	7
Doorrekening en beoordeling.....	7
Afbakening RES	8
Regionale ambities	8
Landelijke kaders	8
Juridische status.....	9
Ondersteuning vanuit het Rijk / Nationaal Programma RES	9
2. Leidende principes voor de RES.....	10
Algemeen leidende principes.....	10
Leidende principes voor 'kwantiteit RES'	10
Leidende principes voor 'kwaliteit RES'	10
3. Programma RES NHN	12
Programma organisatie	12
Stuurgroep	12
Ambtelijk opdrachtgeversgroep	13
Werkgroep	13
Energietransitie tafels	14
Bestuurlijke borging en samenwerkingsverbanden NHN.....	14
Financiering.....	14
Vorbereidingsfase: tot en met startnotitie	14
Planvormingsfase: tot en met RES 1.0	15
Financieel trekker	16
Capaciteit	16
4. Procesontwerp: hoe gaan we het doen?.....	18
Proces	18
Proces voorbereidingsfase	19
Proces uitvoeringsfase (concept RES)	19
Proces uitvoeringsfase (RES 1.0).....	20
Lokale aanpak <i>[dit onderdeel wordt per gemeente zelf ingevuld]</i>	20
Couleur lokaal van de deelregio/ gemeente	20

Samenwerking stakeholders	20
Participatie en communicatie	20
Inzet capaciteit en expertise	21
Inventarisatie	21
Risico's	21
Communicatie	22
Data en monitoring.....	23
Bijlage 4a. Communicatie stakeholders / middelenmatrix	0
Bijlage 4b. Risico register en beheersmaatregelen.....	1

In rode tekst onderdelen die nader uitgewerkt/aangevuld moeten worden (tekst is vóór vaststelling in raden, staten, AB gereed)

Inleiding

Met het Klimaatakkoord zet Nederland een de volgende stap op de weg naar een totale energietransitie, met als einddoel is 95% CO2 reductie in 2050. Als tussenstap op weg naar het einddoel is de horizon gezet op 2030, met de doelstelling 49% CO2 reductie t.o.v. 1990. Om dit te bereiken zijn hiervoor in het Klimaatakkoord vele maatregelen benoemd, onderverdeeld in vijf onderwerpen: duurzame elektriciteitsopwekking, gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik, mobiliteit en industrie.

Om invulling te geven aan de nationale doelen en afspraken is regionaal maatwerk nodig. Dit geldt in het bijzonder voor de ruimtelijke inpassing van hernieuwbare opwek, opslag en de infrastructuur voor warmte en elektriciteit. Ruimte is immers een schaars goed. Dit vraagt om een nieuwe vorm van samenwerken tussen overheden en maatschappelijke partners. Daarnaast raakt het de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de lagere overheden. Daarom hebben de overheden in het Interbestuurlijke Programma (februari 2018) afgesproken een meerjarige programmatische nationale aanpak met landsdekkende Regionale Energie Strategieën ([30 regio's](#)) uit te werken. In het IBP is tevens afgesproken dat de besluitvorming over deze strategieën plaatsvindt via het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk en het via het beleid van de Waterschappen (o.a. waterbeleidsplannen).

*De regio Noord Holland Noord (NHN) is één van deze 30 RES-regio's van Nederland. De opdrachtgevers van de RES-NHN zijn de 18 gemeenten uit de regio 'Holland Boven Amsterdam', de provincie Noord-Holland en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. **In de Regionale Energie Strategie (RES) bepaalt de regio zelf hoe, met wie en waar de energietransitie wordt vormgegeven.** De RES sluit aan bij de ambities van de regio, zoals vastgelegd in het 'Ambitiedocument Holland Boven Amsterdam', het 'Pact Westfriesland', het programma 'de Kop Werkt' en de 'Focusagenda Regio Alkmaar'. De RES NHN gaat bijdragen aan het realiseren van onze eigen ambities voor de energietransitie.*



In deze startnotitie voor de RES NHN leest u de doelstellingen van het programma en de aanpak en kaders om te komen tot een gedragen strategie. Binnen de regio NHN is in de afgelopen periode vooruitlopend op de ondertekening van het Klimaatakkoord al veel gebeurd. Op verschillende momenten is met belanghebbenden het gesprek gezocht om met elkaar het belang van de energietransitie te benadrukken, zijn kansen in kaart gebracht en belemmeringen met elkaar besproken. Deze gesprekken vormen een goed vertrekpunt voor de verdere invulling van de RES.

Deze startnotitie vormt de start van het proces om het komend jaar tot de RES te komen. De RES is nadrukkelijk bedoeld als startpunt van een uitvoeringsproces waarin samenwerkende partijen tot 2030 tot verdere concretisering en realisatie van projecten komen. Onderdeel hiervan is de borging van de RES in omgevingsbeleid en een periodieke (2 jaarlijks) evaluatie en gezamenlijk herijking van de strategie. Zo wordt voortdurend gestreefd naar effectiviteit en efficiëntie in een bewegende context van de energietransitie-opgave.

Bij het opstellen van deze startnotitie zijn alle gemeenteraden, de staten, het AB van het Waterschap, bestuurders uit de regio en vele regionale stakeholders betrokken. Uit de gesprekken en bijeenkomsten is duidelijk naar voren gekomen dat de regio kiest voor een aanpak waarin het gesprek over de opgave, de kansen en uitdagingen van de energietransitie lokaal begint. De regio gaat gezamenlijk optrekken om de RES vorm te geven en tot uitvoering te brengen. Daarbij is intensieve samenwerking *tussen* de overheden en *met* de maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven op regionaal niveau onmisbaar. Het proces om te komen tot een energiestrategie is daarmee een samenspel waarin van alle deelnemers wordt gevraagd om hun kennis, creativiteit en tijd in te zetten. De samenwerking geeft inspirerend richting aan de energietransitie voor de regio. Voor nu en voor de toekomst.

Disclaimer

Deze startnotitie is opgesteld met de huidige kennis van de inhoud van- en opgave vanuit het Klimaatakkoord.

1. De opgave van de Regionale Energie Strategie

Wat is een RES?

De RES is een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen zij zal halen en op welke termijn. In de RES staat welke strategie de regio hanteert om deze energiedoelstellingen te bepalen en te behalen.

Om de RES tot stand te brengen werken regionale overheden, maatschappelijke partners, netbeheerders (voor gas, elektriciteit en warmte), het bedrijfsleven en bewoners binnen de regio komend jaar samen. Doel van de RES is om met de regio optimaal bij te dragen aan de opwekking van duurzame elektriciteit (landelijke opgave van 35 TWh), de warmtetransitie in de gebouwde omgeving (van fossiele naar duurzame bronnen) en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur. Deze keuzes worden vertaald naar gebieden, projecten, omgevingsbeleid en uitvoering van die projecten. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050.

De RES heeft daarmee een meervoudige functie, het is:

- een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen er moeten worden gehaald op welke termijn.
- een belangrijk instrument om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren
- een manier om langjarige samenwerking tussen alle regionale partijen te organiseren.

De opgave in de regio

De opgave waar de regio NHN voor staat is complex en de ruimtelijke impact van de klimaat- en energietransitie zal zeker groot zijn. NHN kent een groot landelijk gebied met agrarische en landschappelijke belangen. Voor wat betreft het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving zijn er verschillende opgaven: het stedelijke gebied met een hogere bebouwingsdichtheid vraagt om andere oplossingen dan de bebouwing in het landelijke gebied.

Maar de energietransitie biedt ook kansen voor de regio NHN:

- Door de vele zonuren en de ligging aan kust heeft de regio een grote potentie voor zon- en windenergie, daarnaast heeft ook geothermie grote potentie vanwege de geschiktheid van de ondergrond. In de RES telt alle grootschalige, gerealiseerde en geplande, opwek mee. Er is al een flinke opgave voor windenergie in uitvoering in de regio, net als meerdere zonneparken (zie tabel 1). Daarmee is een belangrijke stap gezet richting 2030.
- De energietransitie biedt kansen voor innovaties en een nieuwe economie. De regio NHN is de kraamkamer voor innovaties als kracht uit water (getijdenenergie), power to gas (waterstofmolen) en energie uit biomassa (biomassavergassing en zeewierteelt). De toepassingen voor het verwarmen van de gebouwde omgeving met geothermie bronnen zijn nog niet uitontwikkeld, innovatieve toepassingen in de regio kunnen daaraan bijdragen. Innovaties en een toekomstbestendige energie infrastructuur zijn steeds vaker belangrijke vestigingsvoorwaarden voor nieuwe bedrijven. Tot slot, het opwekken van energie levert geld op. Steeds vaker komt een deel hiervan ten goede van de directe omgeving¹. Er liggen daarmee veel economische kansen voor de nabije toekomst.

Bij het vertalen van de landelijke en regionale klimaatambities naar locaties en projecten, biedt RES straks inzicht in de maatschappelijke en ruimtelijke consequenties. De RES zal enerzijds dilemma's en anderzijds economische mogelijkheden concreet maken.

Type opwek (gerealiseerd en in voorbereiding)	Noord Holland Noord
Wind op Land 2020	- <i>Huidig opgesteld vermogen: 1,533 TWh</i>
Grootschalig zon: zonneparken*	- Gerealiseerd: 0,025 TWh - SDE-beschikt, niet gerealiseerd: 0,028 TWh
Grootschalig zon: grote daken en overig**	- Gerealiseerd: 0,059 TWh - SDE-beschikt, niet gerealiseerd: 0,157 TWh
Totaal	1,802 TWh

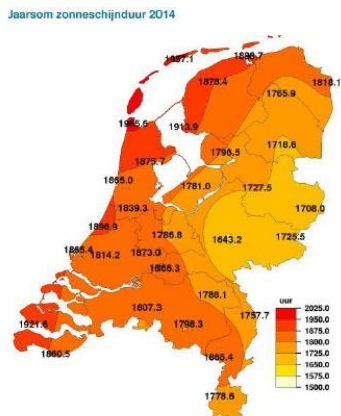
Tabel 1: grootschalige opwek (zon en wind) reeds gerealiseerd of in voorbereiding

*Definitie: alle grond- en watergebonden zonne-opstellingen.

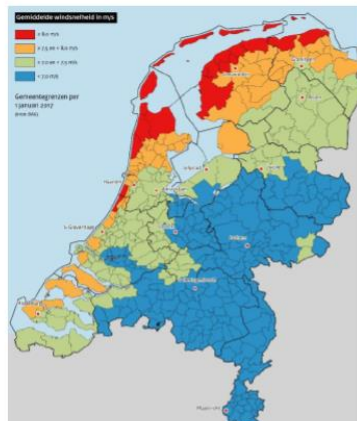
**Bron: Overzicht 'SDE Projecten in beheer januari 2019'

¹ Bijv: [Gedragscodes Windenergie op land](#)

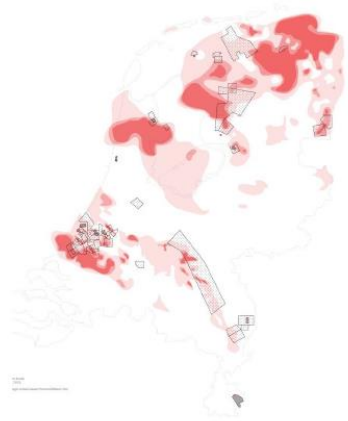
Zonuren



Windsnelheden



Aardwarmte



bron: Rapport Energie en Ruimte Noord Holland Noord – Studio Marco Vermeulen

Planning en besluitvorming

De ondertekening van het Klimaatakkoord (verwachting mei/juni 2019) is het officiële startpunt van de RES. Om dan snel te kunnen starten en daardoor de 6 maanden goed te kunnen benutten, zal de startnotitie in mei/juni 2019 worden vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten PNH en het Algemeen Bestuur HHNK.

De deadlines voor het proces en de besluitvorming zijn als volgt vastgesteld:

- De concept RES wordt 6 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de colleges van gemeenten en Gedeputeerde Staten en het Dagelijks Bestuur van het waterschap en vrijgegeven door gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemeen Bestuur van het waterschap om deze aan te bieden aan het landelijk programma.
- De RES 1.0 wordt 12 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het waterschap en aangeboden aan het landelijke programma.

Indien de ondertekening van het Klimaatakkoord vertraagd, zal de startnotitie toch volgens deze planning worden geagendeerd voor vaststelling (onder voorbehoud van ondertekening Klimaatakkoord). De thematische ateliers en energie transitietafels starten na ondertekening van de startnotitie, het participatieproces (lokale ruimtelijke ateliers) start na ondertekening van het Klimaatakkoord.

Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030 en zal in een cyclus van minimaal 2 jaar worden geactualiseerd. Ontwikkelingen ten aanzien van warmtebronnen en locatiekeuzes voor hernieuwbare opwek zullen moeten worden doorgevoerd in de RES en hier zal ook besluitvorming over plaatsvinden. Na de vaststelling van de RES 1.0 zal de ruimtelijke opgave worden verankerd in het omgevingsbeleid.



Wat staat er in de concept RES en RES 1.0

De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050. In de landelijke handreiking RES is beschreven uit welke onderdelen de RES bestaat. Aan de hand van de volgende criteria wordt de inzet van de regio **kwantitatief** door het Nationaal Programma RES gewaardeerd:

Opgave elektriciteit:

- A. Een vastgestelde ambitie van het te realiseren regionale aandeel van 35 TWh, inclusief de (geprojecteerde) energieprojecten uit het Energieakkoord.
- B. Vertaling van de kwantitatieve ambitie onder A. naar ruimtelijke impact met:
 - 1. Projectlocaties van (geprojecteerde) energieprojecten onder het Energieakkoord (concept RES).
 - 2. Globale zoekgebieden ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (concept RES).
 - 3. Concrete locaties ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (RES 1.0).
 - 4. Projectlocaties ter invulling van de doelstelling van het Klimaatakkoord (RES 2.0).
- C. Een netwerkanalyse van de energie-infrastructuur die in samenspraak met netbeheerder is opgesteld. Hierin is het bestaand en toekomstig netwerk uitgewerkt, op basis waarvan locaties en zoekgebieden onder 1 en 2 zijn, of kunnen worden, aangesloten. In de netwerkanalyse zijn consequenties inzichtelijk gemaakt voor ruimtelijke inrichting, bekostiging, en planning

Opgave gebouwde omgeving:

- A. Een Regionale Structuur Warmte (RSW) met een geografisch en gevalideerd overzicht van alle bestaande en toekomstige duurzame warmtebronnen (restwarmte, biomassa, geothermie en aquathermie), de potentiële warmtevraag en overzicht van warmte-infrastructuur. Deze RSW is in samenspraak met de netbeheerder(s) en relevante (huidige en toekomstige) stakeholders ontwikkeld waarin temperatuur, capaciteit, vervangingsdata zijn opgenomen (concept RES).
- B. Een beschrijving van de wijze waarop de beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag naar verwachting op een logische, efficiënte en betaalbare wijze kan worden gekoppeld (indicatie in concept RES, uitwerking in RES 1.0).
- C. Op basis van de onder B genoemde afweging wordt een eerste regionale toewijzing van het warmteaanbod gemaakt. Hierin is inzichtelijk gemaakt welke consequenties de RSW heeft voor warmte-infrastructuur. Verdere uitwerking vindt plaats in de transitievisie warmte van iedere gemeente (2021 verplicht).

Aan de hand van de volgende criteria wordt de regionale RES **kwalitatief** gewaardeerd:

Organisatie en proces:

- A. Het voorgestelde en doorlopen besluitvormingsproces wat leidt tot:
 - Concept RES: Bestuurlijk akkoord van alle betrokken gemeenten, provincie en waterschap;
 - RES 1.0: Goedkeuring en vaststelling van de RES in alle raden (gemeenten), Staten (provincie) en de Algemene Vergadering (waterschap) en borging van de verankering in het omgevingsbeleid.
- B. De wijze hoe participatie is voorgesteld, ingericht en doorlopen in de totstandkoming van de RES en welke relevante stakeholders zijn gesproken en betrokken in het proces.
- C. Een uitwerking en beschrijving van de organisatie en werkstructuur inclusief mijlpalenplanning en de wijze hoe dit is geborgd/ vastgelegd.

Inhoudelijk:

- A. Een beschrijving van de toegepaste ruimtelijke ordenende principes in de RES. Heeft er bijvoorbeeld afstemming met andere ruimtelijke belangen in het gebied plaatsgevonden? Zijn er zogenaamde meekoppelkansen benut?
- B. Inspanningen voor de andersoortige energieplannen (bijv. kleinschalig zon op dak, energiebesparing, innovaties, CO2 transport en - gebruik, aanjagen van waterstof economie) wegen niet mee in de kwantitatieve beoordeling, maar kunnen meegenomen worden in een inhoudelijke onderbouwing.
- C. Meetbaarheid: Voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid wordt gecheckt of de standaard aannames, uitgangspunten en rekenregels, zoals beschreven in de landelijke handreiking zijn toegepast.

Doorrekening en beoordeling

Vanuit de regio NHN zal de concept-RES via het Nationaal Programma RES ter doorrekening aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) worden aangeboden. Deze doorrekening wordt gebaseerd op de uitgangspunten, aannames en rekenregels die zijn vastgelegd in de 'Handreiking RES'. De doorrekening biedt inzicht in de mate waarin de

regionale inzet optelt tot het bereiken van de nationale klimaatdoelstellingen. De concept-RES wordt daarnaast kwalitatief beoordeeld door het Nationaal Programma RES. Als de RES in onvoldoende mate voldoet aan de nationale doelstelling, dan wel de kwalitatieve beoordeling van het doorlopen proces laag is, worden de regio verzocht om het bod van de RES te verhogen of te verbeteren. De Koepels (VNG, IPO, UvW) en het Rijk houden daarbij rekening met de regionale context (verworven draagvlak, participatie en opwekpotentieel) en de zeer korte doorlooptijd. Doelstelling is dat het aanbod van de regio NHN te samen met de andere 29 regio's optelt tot de landelijke opgave van 35 TWh. Indien dit niet het geval is zal, in de 6 maanden na de beoordeling door het PBL, de nog resterende opgave door de 30 regio's onderling verdeeld moeten worden. Indien de regio's niet zelf tot een verdeling komen zal, daarvoor een gezamenlijke verdeelsystematiek worden toegepast. Deze verdeelsystematiek wordt voorafgaand aan de eerste oplevering van de concept-RES ontwikkeld, door de decentrale overheden in samenwerking met PBL en in gezamenlijke verantwoordelijkheid met de ministeries van EZK en BZK. De maatschappelijke partijen geven input voor de verdeelsystematiek.

Afbakening RES

De focus van de RES ligt op de opgaven van de tafels Gebouwde omgeving en Elektriciteit, zoals deze onderdeel uitmaken van het Klimaatakkoord. Deze opgaven staan echter niet op zichzelf. Daarom zal in de RES NHN ook de relatie met de andere tafels worden meegenomen, zoals maatregelen voor duurzame mobiliteit, industrie of landbouw en landgebruik. Deze opgaven worden meegenomen in het bepalen van de impact voor de infrastructuur. Er wordt echter geen strategie ontwikkeld voor deze opgaven; deze worden belegd in bestaande werkstructuren van de regio. Deze maatregelen van de andere tafels worden dus niet voor beoordeling/weging voorgelegd. Naast het benoemen van de raakvlakken met andere opgaven, zal in de RES inzicht worden gegeven in de andersoortige energieplannen (bijv. innovaties, CO₂ transport en - gebruik, aanjagen van waterstof economie) en aan de doelen van het huidige Energieakkoord waaraan binnen de regio al wordt gewerkt.

Regionale ambities

De RES beschrijft welke energiedoelstellingen de regio zal halen en op welke termijn. In de RES staat welke strategie de regio hanteert om deze energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. In [het ambitiedocument Holland Boven Amsterdam](#) is als ambitie uitgesproken dat de regio in 2040 energieneutraal is. De bedrijven, het netwerk van kennisinstellingen, de energie infrastructuur, innovaties en het ecosysteem van de zeehaven bieden hiertoe vele kansen. De opgave is echter omvangrijk. Daarnaast kennen de afzonderlijke overheden in de regio aanvullende ambities. Zo heeft de provincie Noord-Holland als doel om samen met haar partners toe te werken naar 'Noord-Holland in 2050 energieneutraal en circulair'. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier streeft als één van de grootste energieverbruikers in de regio NHN, naar 'energie-neutraal in 2025'. En Texel heeft de ambitie om in 2020 volledig duurzaam te zijn op energiegebied. Ook in de regionale samenwerkingsprogramma's als 'de Kop Werkt', 'Pact Westfriesland' en de 'Focusagenda Regio Alkmaar' is de energietransitie een belangrijk speerpunt. Om de lokale én regionale ambities tot uitvoering te kunnen brengen, is regionale samenwerking voorwaardelijk. De RES gaat helpen om deze regionale en lokale ambities te realiseren.

Landelijke kaders

De Nederlandse opgave voor 2050 is bekrachtigd in het internationale Klimaatakkoord (Parijs, 2015) waarin is overeengekomen dat de opwarming van de aarde ruim onder de 2 graden moet komen (streven is 1,5 graad). In 2017 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het internationale Klimaatakkoord, waardoor de opgave voor 2050 wettelijk is vastgelegd.

De huidige doelstellingen voor de energietransitie komen vooral voort uit het Klimaatakkoord. Het Klimaatakkoord vormt het kader voor de RES: 'Om klimaatverandering tegen te gaan wil de Nederlandse overheid 49% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030 dan in 1990'. De ondertekening van het Klimaatakkoord (verwachting juni 2019) is voorwaardelijk voor de start van het RES proces.

Het Klimaatakkoord is echter geen juridisch kader. De RES is één van de instrumenten om invulling te geven aan het Energieakkoord en de Klimaatwet, dit zijn de juridische kaders van de RES. In de Klimaatwet is de opgave '49% CO₂ besparing in 2030' vastgelegd. Inmiddels in de Klimaatwet door de Tweede Kamer, na de verkiezingen van de waterschappen en provinciale staten gaat de Klimaatwet naar de Eerste Kamer voor goedkeuring.

Juridische status

Na vaststelling van de definitieve RES 1.0 (2020) wordt de ruimtelijke opgave van de RES opgenomen in de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies / plannen en het beleid van de waterschappen. Streven is dat de RES binnen een jaar na vaststelling van de RES 1.0 is verankerd in vastgesteld omgevingsbeleid, waarna de actualisatie van de RES (2.0 en verder) wordt meegenomen in de cyclus van het actualiseren van het omgevingsbeleid.

Binnen de Omgevingswet zijn er interventie instrumenten, indien de doelstellingen (van de RES) niet gehaald worden. In eerste instantie zal dit 'in goed overleg' gebeuren, bij projecten van nationaal en provinciaal belang kan er vanuit het rijk of provincie een projectbesluit (ipv inpassingsplan) worden genomen. Het is daarom belangrijk dat de regionale en lokale plannen worden afgestemd met de nationale en provinciale opgave. In de Nationale Omgevingsvisie zal de opgave voor het klimaat beschreven worden.

Op een omgevingsvisie en de RES is geen mogelijkheid tot beroep. Pas als de ruimtelijke opgave hiervan vertaald wordt naar een omgevingsplan of omgevingsbesluit is er mogelijkheid tot beroep. Het is wel belangrijk om in de fase van het opstellen van de RES continu een zorgvuldig participatie proces (verdrag van Aarhus²) te doorlopen. Tijdens dit proces moeten belangen zorgvuldig worden afgewogen en milieu effecten in beeld gebracht worden. Onderzoek onderliggend aan bestaand beleid kan hierbij gebruikt worden. De fases van een MER procedure komen overeen met het RES proces; de landelijke handreiking RES beschrijft de stappen van een MER-procedure (startdocument, participatie, afweging van belangen). Als het RES proces zorgvuldig doorlopen wordt (oa participatie) en de belangen goed worden afgewogen, dan voldoet het product RES aan de voorwaarden van een MER.

Ondersteuning vanuit het Rijk / Nationaal Programma RES

Het Rijk stelt voor 2019, 2020 en 2021 per jaar € 22,5 miljoen ter beschikking voor ondersteuning van het Nationale Programma RES. Daarvan wordt per jaar € 7,5 miljoen benut voor de nationale programma-organisatie en de ontwikkeling van data-infrastructuur, € 3 miljoen per jaar is voor ondersteuning vanuit de participatiecoalitie (maatschappelijke partijen). Er is dus € 12 miljoen per jaar beschikbaar voor ondersteuning van het RES-proces in de dertig regio's. Daarnaast geeft het Rijk vanuit zijn bevoegdheden maximaal ruimte aan de energietransitie, bijvoorbeeld door het wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving of door de inzet van eigen gronden. Het Nationaal Programma RES heeft tot doel om de RES-vorming in de regio's te monitoren, kennisdeling te faciliteren, specifieke ondersteuning te bieden aan regio's en om bovenregionale vraagstukken in kaart te brengen. Zo wordt in opdracht van het Nationaal Programma RES een landelijke dataset voor de RES-regio's ontwikkeld, waarvan gebruik gemaakt wordt bij het opstellen van de RES. De regionale analysekaarten en datasets bieden inzicht in het energieverbruik, de energie infrastructuur in de regio (huidig en verwacht in 2030) en de maximale theoretische potentie voor duurzame opwek van elektriciteit en warmte. Het doel hiervan is dat de RES-regio's vergelijkbare en optelbare resultaten voortbrengen. Deze landelijke datasets zijn in maart 2019 opgeleverd.

Op de website www.regionale-energiestrategie.nl wordt landelijk gecommuniceerd over de RES. Daarnaast wordt gewerkt aan een landelijke communicatie campagne, met als doel 'bewustwording van de samenleving' en zo de energietransitie (opwek, besparing) te ondersteunen. Deze landelijke campagne wordt gestart na ondertekening van het Klimaatakkoord.

² De essentie van het verdrag van Aarhus: "Elke Partij voorziet in vroegtijdige inspraak, wanneer alle opties open zijn en doeltreffende inspraak kan plaatsvinden." Het verdrag handelt over: het verlenen van toegang tot milieu-informatie aanwezig bij de overheid, het verlenen van inspraak in de **besluitvorming** omtrent milieuaangelegenheden en het verlenen van toegang tot de rechter in milieuaangelegenheden, bijvoorbeeld om toegang tot milieu-informatie te verkrijgen.

2. Leidende principes voor de RES

Vanaf de ondertekening van het Klimaatakkoord heeft de regio 6 maanden om een gedragen concept-RES op te leveren. Een zeer kort tijdsbestek, waarin ook een zorgvuldig participatieproces doorlopen moet worden. Dat vraagt om goede afspraken aan de voorkant van het proces. Daarvoor zijn een aantal leidende principes opgesteld, zonder nu al uitspraken te doen over inhoudelijke oplossingen en keuzes.

Voor de energie infrastructuur is het belangrijk dat de energietransitie planbaar is, zodat anticiperend investeringen in de infrastructuur gedaan kunnen worden. De RES dient daarom zo concreet mogelijk te zijn (2030) en een doorkijk te geven naar 2050. In de RES zal ook rekening gehouden moeten worden met andere opgaven (mobiliteit, industrie, landbouw) en ruimtelijke inpassing van de ondergrondse benodigde infrastructuur zoals tracés en onderstations.

In de aanloop naar 2030 worden zo min mogelijk onomkeerbare, belemmerende ruimtelijke besluiten of maatregelen genomen om de realisatie van de opgave voor de lange termijn 2050 haalbaar te maken (bijv. door vaststellen van beperkend beleid).

Algemeen leidende principes

- De regio NHN committeert zich aan het realiseren van een regionaal aandeel van de landelijke opwek opgave van 35 TWh, inclusief de (geprojecteerde) energieprojecten uit het Energieakkoord. Uitgangspunten daarbij zijn:
 - Opgave staat centraal, we gaan in gesprek over de oplossingen en het wegnemen van knelpunten.
 - Streven naar extra invulling van opwek, ivm mogelijk afvallen van zoekgebieden
- RES NHN kent uitwerking in 3 deelregio's: regio Kop van Noord-Holland, regio Westfriesland en regio Alkmaar.
- De opgaven voor mobiliteit, industrie en agrarisch wordt niet uitgewerkt tot een strategie. De RES wordt wel integraal / in samenhang met deze deelgebieden opgesteld.
- Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030 en wordt minimaal iedere twee jaar gemonitord en geactualiseerd.
- Indien de 30 RES-regio's niet optellen tot de landelijke doelstelling, dan zal vanuit het rijk een verdeling van de resterende opgave worden gemaakt.

Leidende principes voor 'kwantiteit RES'

- De elektriciteitsopgave op land is techniekneutraal, uitgangspunten hierbij zijn:
 - Gebruik maken van bewezen technologie
 - Toepassing van grootschalige opwek³
 - Kansrijke innovaties worden genoemd in de RES 1.0 maar leveren naar verwachting nog geen wezenlijke bijdrage aan de opwek
 - Opgave is in 2030 gerealiseerd en geeft doorkijk tot 2050
 - Biomassa is onder voorwaarde duurzaam (lokale teelt en verwerking)
- 'Kleinschalig zon op dak'⁴ en energiebesparing zijn beide belangrijke onderwerpen voor de RES maar tellen niet mee als vermindering of vermeerdering van het bod.

Leidende principes voor 'kwaliteit RES'

- De RES levert een bijdrage aan de landelijke energieopgave (energie opwek en warmtetransitie)
- Streven naar ruimtelijke kwaliteit, door oa:
 - meervoudig ruimtegebruik
 - meerwaarde bij ruimtelijke inpassing, door koppelkansen met andere opgaven te benutten (bijv. biodiversiteit, recreatie, economie, leefbaarheid)
 - bepalen van ruimtelijke ordeningsprincipes voor de inpassing van opwek en voor de benodigde ruimte voor boven- en ondergrondse infrastructuur⁵
- Streven naar kosten efficiency, door oa:

³ Grootschalige opwek houdt in: windturbines en zonne-installaties die gebruik maken van SDE regeling (groter dan ca 60 panelen). Alle grootschalige opwek telt mee, dus ook reeds gerealiseerde of geplande projecten.

⁴ Kleinschalig zon op dak houdt in: installaties (kleiner dan ca 60 panelen) die gebruik maken van de salderingsregeling

⁵ De netbeheerders hebben zowel ruimte nodig onder de grond voor kabels en leidingen, als bovengronds voor de bouw van onderstations/schakelstations.

- vraag en aanbod zo dicht mogelijk bij elkaar (warmte en elektra)
- netcapaciteit en betaalbaarheid zijn mede bepalend voor keuzes
- Streven naar maatschappelijk draagvlak, door oa:
 - Zorgvuldige participatie bij de totstandkoming van de RES (lokaal & regionaal)
 - Maatschappelijke participatie in opwek (lokaal eigenaarschap van energieprojecten)
 - Samenwerking tussen stakeholders en overheden
 - Gezamenlijk ontwikkelen van meerdere (ruimtelijke) scenario's

3. Programma RES NHN

Het programma RES NHN bestaat uit twee fases, met de volgende doelstellingen:

- A. Voorbereidingsfase (nov 2018 t/m mei 2019)
 - opbouwen van de programmaorganisatie en samenwerking stakeholders
 - voorbereiding voor de uitvoeringsfase (onderzoek en analyses, opstellen plan van aanpak voor proces, incl. communicatiestrategie, planning & besluitvormingsmomenten, organiseren capaciteit en expertise)
 - opstellen van een startnotitie RES, incl. kaders en budget voor RES-proces (rekening houdend met een bijdrage vanuit het Rijk). Dit bestuurlijke besluit (startnotitie) geldt als start voor de uitvoeringsfase
- B. Planvormingfase (totaal 12 maanden na ondertekening Klimaatakkoord),
 - opstellen RES, ism stakeholders en samenleving, concept-RES gereed zes maanden na ondertekening Klimaatakkoord
 - werksessies, ruimtelijke ateliers, gesprekken met stakeholders
 - afstemmen bod met andere regio's om te komen tot landelijke opgave van 35 TWh
 - creëren van draagvlak bij de stakeholders en het opbouwen van een duurzame uitvoeringsstructuur
 - verbinden van energieprojecten aan andere regionale opgaven
 - verkenning scenario's voor de uitvoeringsstrategie
 - voorbereiding borging in omgevingsbeleid
 - besluitvorming RES 1.0

Programma organisatie

Voor de programma organisatie van de RES NHN is zoveel als mogelijk aangesloten op bestaande regionale samenwerkingen. De regio NHN bestaat uit 3 deelregio's, waar ambtelijke en bestuurlijke samenwerking reeds is georganiseerd. Deze deelregio's kennen ook in hoofdlijnen gemeenschappelijke energieopgaven, landschappelijke kenmerken en stakeholders. De input voor de RES wordt bottom-up opgehaald bij de gemeenten. Deze input wordt, tesamen met de inbreng van de provincie en het waterschap op deelregio niveau, samengebracht tot oplossingen en keuzes die worden opgenomen in de RES NHN.



In de programma organisatie zijn alle 18 gemeenten, de provincie NH en het waterschap HHNK vertegenwoordigd. Vanuit de drie deelregio's is er een bestuurlijk trekker, een ambtelijk opdrachtgever (gemeentesecretaris) en ambtelijke regio-coördinator aangewezen die deelneemt in de programma organisatie.

Stuurgroep

De Stuurgroep bewaakt de voortgang en de kwaliteit van het programma en is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen van het programma RES NHN (zie pag. 7). Daartoe ziet de stuurgroep toe op de aanwezigheid

van een voldoende groot draagvlak, door het vervullen van een ambassadeursrol richting de eigen organisatie, deelnemende overheden en stakeholders. In de regionale portefeuillehouders overleggen vindt afstemming plaats over de voortgang van het proces en worden knelpunten geagendeerd. De stuurgroep neemt geen beslissingen namens de opdrachtgevende overheden, maar valideert producten van de RES NHN en bereidt besluiten voor ten behoeve van besluitvorming door gemeenten, provincie en waterschap.

Daarnaast is het de rol van de stuurgroep om de concept-RES NHN bij nationaal programmabureau RES aan te leveren en het belang van NHN te vertegenwoordigen in het Nationaal Programma, bijvoorbeeld bij de (her)verdeling van de opgave.

De stuurgroep bestaat uit:

- gedeputeerde Provincie NH
- bestuurder Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
- vertegenwoordigende wethouder uit de regio Kop van Noord Holland
- vertegenwoordigende wethouder uit de regio Westfriesland
- vertegenwoordigende wethouder uit de regio Alkmaar
- gemeentesecretaris Gemeente Hoorn (ambtelijk opdrachtgever)
- Alliander

Er is in de voorbereidende fase nog geen vaste voorzitter in de stuurgroep, het voorzitterschap wordt roulerend ingevuld.

Vanuit het landelijk programma RES is een advies gegeven om een afvaardiging van de belangrijkste stakeholders deel te laten nemen aan de stuurgroep. In NHN is ervoor gekozen om dit te organiseren via bestaande samenwerkingsstructuren in NHN. Daarmee wordt de RES geborgd in andere agenda's, een belangrijke stap richting de uitvoering van de RES. De Maatschappelijke Adviesgroep (MAG) is begin 2019 officieel bekrachtigd in de nieuwe samenwerkingsstructuur in NHN. De MAG is een brede afvaardiging van partijen (bedrijfsleven, woningcorporaties, natuurorganisaties, LTO, kennisinstellingen, bouwsector, Recron, RPA NHN) en is gekoppeld aan de uitvoering van het economische 'ambitiedocument Holland Boven Amsterdam 2040'. De MAG wordt voor de RES uitgebreid met een aantal belangrijke stakeholders voor de RES, zoals energiecoöperaties, Staatsbosbeheer, HVC, financiële instellingen. De programmamanager RES is NHN deelnemer van het MAG-overleg.

Om de belangrijkste stakeholders op de inhoud en bij de uitvoering goed te betrekken worden daarnaast energie transitie tafels georganiseerd waar specifieke onderwerpen worden besproken. Aan het eind van het proces zullen de uitkomsten op haalbaarheid worden getoetst door inhoudelijk experts. Zowel het MAG als de energie transitie tafels hebben een adviserende rol voor de Regionale Energie Strategie.

Ambtelijk opdrachtgeversgroep

Om de randvoorwaarden voor de uitvoering van het programma goed in te kunnen vullen, is de ambtelijk opdrachtgeversgroep samengesteld. Deze bestaat uit:

- directeur Provincie NH
- directeur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
- gemeentesecretaris uit de regio Kop van Noord Holland
- gemeentesecretaris uit de regio Westfriesland
- gemeentesecretaris uit de regio Alkmaar

Voor het RES-proces en de uitvoering van de RES te borgen is capaciteit en expertise bij de opdracht gevende overheden van belang. Via de ambtelijk opdrachtgeversgroep kunnen knelpunten op dit vlak worden geagendeerd.

De gemeente Alkmaar treedt op als 'huismeester' voor de programma organisatie (digitale werkplek, programma administratie, financiële administratie, vergaderfaciliteiten, ed). De gemeentesecretaris van de gemeente Hoorn is als ambtelijk opdrachtgever het eerste aanspreekpunt en daarom ook deelnemer in de Stuurgroep.

Werkgroep

De werkgroep RES NHN bestaat uit:

- regio coördinator per deelregio
- 2 ambtelijk trekkers provincie NH
- ambtelijk trekker HHNK

- Alliander

Zij zorgen voor de uitvoering van het programma, door input vanuit en aansturing van de eigen organisatie. Ook zijn zij de ambtelijke adviseur van de bestuurder in de stuurgroep. Verder bestaat de werkgroep uit:

- communicatie adviseur RES NHN
- 2 programmamanagers RES NHN
- programma medewerker RES NHN

Zij zorgen naast de uitvoering, beheer en de aansturing van het programma voor de rapportage richting de bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgevers. Daarnaast stemmen de programma managers af met andere regionale (NHN) samenwerkingsverbanden (BAO), met de RES-regio NHZ (m.n. proces en organisatie), met het landelijk programma RES en de koepelorganisaties UWV, IPO en UVW.

Energietransitie tafels

De energietransitie tafels hebben tot doel om in gesprekken met de relevante stakeholders input op te halen voor de RES. Daarnaast is het doel om de uitvoering te versnellen, kennis te delen, te inspireren en bestaande initiatieven/innovaties te ondersteunen. Voor de thema's 'Opwek elektriciteit' en 'Gebouwde omgeving' worden aparte tafels georganiseerd, per deelregio en voor NHN. Bij de start van het RES proces zal de nadruk liggen op het ophalen van input van de RES, later in het proces dragen de tafels bij aan de uitvoering en borging van de RES. De deelnemers van deze tafels zijn stakeholders met een rol en/of belang bij het onderwerp en overheden (leden stuurgroep RES NHN en ambtelijke experts). Op deze manier is de afstemming tussen de stuurgroep en stakeholders praktisch vormgegeven. De samenstelling van de deelnemers kan gedurende het traject veranderen.

- Belangrijkste stakeholders voor de tafel 'opwek elektriciteit': netbeheerders, vastgoedbeheerders, grondeigenaren (oa Rijksvastgoed, Marine, bedrijven), agrarische ondernemers, natuur- en landschap organisaties, energie coöperaties, experts, gemeente, provincie, waterschap.
- Belangrijkste stakeholders voor de tafel 'gebouwde omgeving': woningcorporaties, netbeheerders, warmte(netwerk)bedrijven, (installatie)bedrijven, Vereniging van Eigenaren, bouwbedrijven, experts, onderwijs, gemeente, provincie, waterschap.

De agenda zal gezamenlijk bepaald worden, communicatie (afstemmen communicatie strategie) en onderwijs (opleiden werknemers van de toekomst) zijn voor beide tafels belangrijke agendapunten.

Bestuurlijke borging en samenwerkingsverbanden NHN

Bestuurlijke afstemming over de RES NHN wordt geborgd in de regionale samenwerking in de regio's Alkmaar, Westfriesland en De Kop. Daarnaast staat de RES op de agenda van het bestuurlijk afstemmingsoverleg NHN (BAO), vanwege de raakvlakken met het ambitiedocument Holland Boven Amsterdam.

Door slimme samenwerking met andere regionale opgaven zoals Klimaatadaptatie, wordt de bestuurlijke en ambtelijke 'drukke' voorkomen én kunnen koppelkansen beter worden benut. Dit kan door aan te sluiten bij stakeholdersbijeenkomsten van de betrokken overheden en andere samenwerkingsverbanden met relevante stakeholders.

Financiering

Voorbereidingsfase: tot en met startnotitie

De voorbereidingsfase (nov 2018 t/m mei 2019) hebben de 20 deelnemende overheden voorgefinancierd. Dit omdat de voorbereidingsfase cruciaal is voor een soepele start van de RES. De kosten (uitvoeringskosten en ambtelijke uren voor het programma, totaal €200.000,-) van de voorbereidingsfase zijn als volgt verdeeld:

- 50% door provincie en HHNK
- 50% gemeenten In de regio Noord-Holland Noord (onderverdeling naar inwoneraantal)

Daarnaast:

- Financiert de provincie (voor heel NH):
 - Systeemstudie (onderzoek) energie infrastructuur
 - Inventarisatie huidig en toekomstig (2050) energie en warmtegebruik per gemeente en (deel)regio
 - Inzet van ruimtelijk expert, begeleiding van ruimtelijke ateliers en communicatiestrategie (voorbereidings- en uitvoeringsfase)
 - Kennisdagen (voorbereidings- en uitvoeringsfase)

- Verdelen de gemeenten in de deelregio's onderling de kosten van de regio-coördinator (voorbereidings- en uitvoeringsfase).

Begroting fase 1: voorbereidingsfase	nov. 18 t/m mei 19
Bijeenkomsten (bestuur, politiek, stakeholders)	€ 22.500
Vormgeving (beeldmerk, presentaties, digitaal, nieuwsbrief etc.)	€ 15.000
Website	€ 20.000
Fotografie/ film	€ 10.000
PM	€ 12.500
Totaal fase 1: uitvoeringsbudget	€ 80.000
Uren RES NHN (programma managers en ondersteuning) – nov 2018 t/m mei 2019	€ 120.000
Totaal fase 1	€ 200.000

Kosten verdeling fase 1	Dekking
Gemeentelijke bijdragen 2018	€ 76.500
Gemeentelijke bijdragen 2019 – fase 1	€ 23.500
Financiële bijdrage HHNK	€ 50.000
Financiële bijdrage PNH	€ 50.000
Totaal	€ 200.000

Planvormingsfase: tot en met RES 1.0

Via het landelijke programma RES wordt per jaar (gedurende 3 jaar) budget beschikbaar gesteld voor de 30 RES-regio's (zie pag. 9). Dit wordt pas ná ondertekening van het Klimaatakkoord beschikbaar gesteld aan de regio's, hiervoor wordt nog gewerkt aan een verdeelsleutel (bijv. rekening houdend met oppervlakte van de regio, aantal gemeentes, aantal inwoners, ed). Gemiddeld is er €400.000 per RES regio beschikbaar⁶. Dit bedrag zal worden ingezet voor de programma organisatie, onderzoeksgeld, participatie, proceskosten, communicatiemiddelen, ed. De landelijke bijdrage is niet bestemd voor gemeentelijke capaciteit, bijvoorbeeld voor het opstellen en uitvoeren gemeentelijke 'Transitie Visies Warmte'. Het resterende bedrag wordt, na aftrek van de landelijke bijdrage, volgens dezelfde verdeelsleutel in de voorbereidingsfase verdeeld.

De provincie NH faciliteert het RES-proces door het beschikbaar stellen van capaciteit, kennis en expertise. De gemeenten stellen de eigen ambtelijke capaciteit beschikbaar, net als de kosten voor voorzieningen (locatie, catering) van de lokale en regionale ateliers.

NB. Onderstaande kostenraming en dekking wordt nog met de provincie afgestemd, na bekendmaking van de hoogte van de landelijke bijdrage (april '19).

Begroting fase 2: mei 2019 tm juni 2020	
Programma kosten	
Uren voor kosten uitvoering financiële administratie gemeente Alkmaar	€ 20.000
Communicatie, uitbreiden website, visualisaties, vormgeving, publicaties	€ 30.000
Foto en film	€ 20.000
Thematische deel-regiobijeenkomsten, incl spreker, 12 stuks a 3000,-	€ 36.000
Voorzieningen regionale ruimtelijke ateliers, 12 stuks a 2000,-	€ 24.000
Kennissessies bestuurlijk en ambtelijk (3+3 stuks a 2000)	€ 12.000
Vergaderkosten werkgroep en stuurgroep (locatie, catering)	€ 10.000
Expertmeeting 2x (concept RES en RES 1.0), ECN doorrekening?	€ 15.000
Strippenkaart / ad hoc inhuur adviseurs, oa RUD / schrijvers (persberichten ed) / werkvormen	€ 30.000
Repro kosten	€ 15.000
Aanvullend onderzoek	€ 15.000
Uren NHN (programma managers en ondersteuning) – mei 2019 tm juni 2020 opleveren RES 1.0)	€ 272.000
Onvoorzien	€ 21.000
totaal	€ 520.000

⁶ Per jaar (2019-2020-2021) €12 mln voor 30 RES regio's. Exacte verdeelsleutel is nog niet bepaald. Deze financiële ondersteuning komt beschikbaar na ondertekening van het Klimaatakkoord.

Bijdrage / ondersteuning door Provincie NH	
website NH opbouwen	€ 20.000
communicatie adviseur 0,5 FTE	€ 85.000
begeleiding ruimtelijke ateliers en schrijver RES (tm concept RES)	€ pm
begeleiding ruimtelijke ateliers en schrijver RES (RES 1.0)	€ pm
ruimtelijk experts	€ 220.000
inzet SPDE > oa energiemix analyse	€ 50.000
analyse energie-infrastructuur (fase 1) > <i>ten dienste van geheel PNH beleid</i>	-
kennisbijeenkomsten, ambtelijk (4 stuks)	€ 10.000
capaciteit en expertise medewerkers provincie (oa inventarisaties, energiebeleid, RO, data beheer)	In kind
Bijdrage door gemeenten	
uren regio coördinator > <i>in deelregio verrekenen</i>	-
Voorzieningen lokale ruimtelijke ateliers (locatiehuur, catering, ed. Per gemeente ca 4 stuks a €500,-) > <i>in deelregio verrekenen</i>	-
Totaal uitvoeringskosten	€ 905.000 + pm

Kostendekking	
Rijksbijdrage 2019	€ 400.000
Rijksbijdrage 2020, tm juni 2020	€ 200.000
gemeenten bijdragen 2019 (via uitvoeringsbudget 'Actieplan Duurzaamheid NHN')	€ 26.500
gemeenten bijdragen 2020 (via uitvoeringsbudget 'Actieplan Duurzaamheid NHN')	€ 23.500
Bijdrage Provincie, bijdrage ondersteuning RES proces	ntb
Financiële bijdrage HHNK	ntb
Totaal	€

Voor de periode vanaf juli 2020 wordt een aparte begroting gemaakt. Hierover wordt besloten bij de vaststelling van de RES 1.0. Hierbij worden ook afspraken gemaakt hoe eventueel resterend budget terugvloeit naar de regionale overheden die een financiële bijdrage hebben gedaan.

Financieel trekker

Voor de uitkering van landelijke bijdrage voor het RES-proces wordt de voorwaarde gesteld dat er een financieel trekker (een gemeente of provincie) wordt aangewezen vanuit de regio en dat hier goede afspraken over gemaakt worden. Aan deze partij wordt de bijdrage uitgekeerd. De gemeente Alkmaar vult de rol als financieel trekker in, werkafspraken hierover zijn vastgesteld in de stuurgroep (27 feb. 2019). De verantwoording over de financiën richting de stuurgroep gebeurt in afstemming met de provincie. Vanuit het programma RES NHN zal namens de regio jaarlijks een aanvraag en verantwoording ingediend worden bij het nationaal programma RES voor toekenning van de landelijke bijdrage.

Capaciteit

De decentralisatie van de energietransitie vraagt inzet van de gemeenten⁷. Denk daarbij aan oa:

- uitvoering eigen duurzaamheidsprogramma / beleid
- deelname aan proces om te komen tot de RES 1.0
- uitvoering van de RES (vergunningverlening, borging in omgevingsbeleid, actualiseren en monitoring RES)
- opstellen en uitvoeren van de [transitievisie warmte \(TVW\)](#)
- participatieproces (bij planvorming en uitvoering, van RES, TVW, ed)
- communiceren en informeren

De uitvoering van het programma RES NHN vraagt van alle betrokken overheden ambtelijke capaciteit. Het is belangrijk om vooral eigen mensen uit de eigen organisatie in te zetten, enerzijds omdat eigen mensen ook mandaat hebben. Anderzijds voor het borgen van kennis/expertise en de uitvoering bij de betrokken overheden.

⁷ De benodigde gemeentelijke capaciteit is afhankelijk van de opgave per gemeente en de gemeentelijke organisatie. Over een vergoeding van de extra kosten voor gemeenten wordt nog onderhandeld in het kader van het Klimaatakkoord.

Iedere gemeente heeft:

- Coördinator energietransitie/ warmtetransitie
- Multidisciplinair team: RO (Omgevingswet/visie en ontwerper), infrastructuur, wonen, economie, juridisch (omgevingsbeleid/vergunningen), participatie & communicatie.
- Wethouder RES

Provincie en Waterschap hebben:

- Ambtelijke trekker RES, verantwoordelijk voor politiek bestuurlijk proces en lid werkgroep RES
- Multidisciplinair team: RO (Omgevingswet/visie en ontwerper), infrastructuur, wonen, economie, juridisch (omgevingsbeleid/vergunningen), participatie & communicatie.
- Afgevaardigd bestuurder voor stuurgroep

Iedere deelregio heeft:

- Een regio-coördinator (24u p/w), lid van de werkgroep RES
- RES werkgroep: duurzaamheid coördinatoren en communicatie adviseurs van de regio gemeenten, in samenwerking met regio coördinatoren van andere disciplines zoals ruimtelijke ordening, economie, sociaal domein en mobiliteit. .
- Bestuurlijk trekker als lid van de stuurgroep

De programma organisatie bestaat uit 2 programmamanagers en ondersteuning.

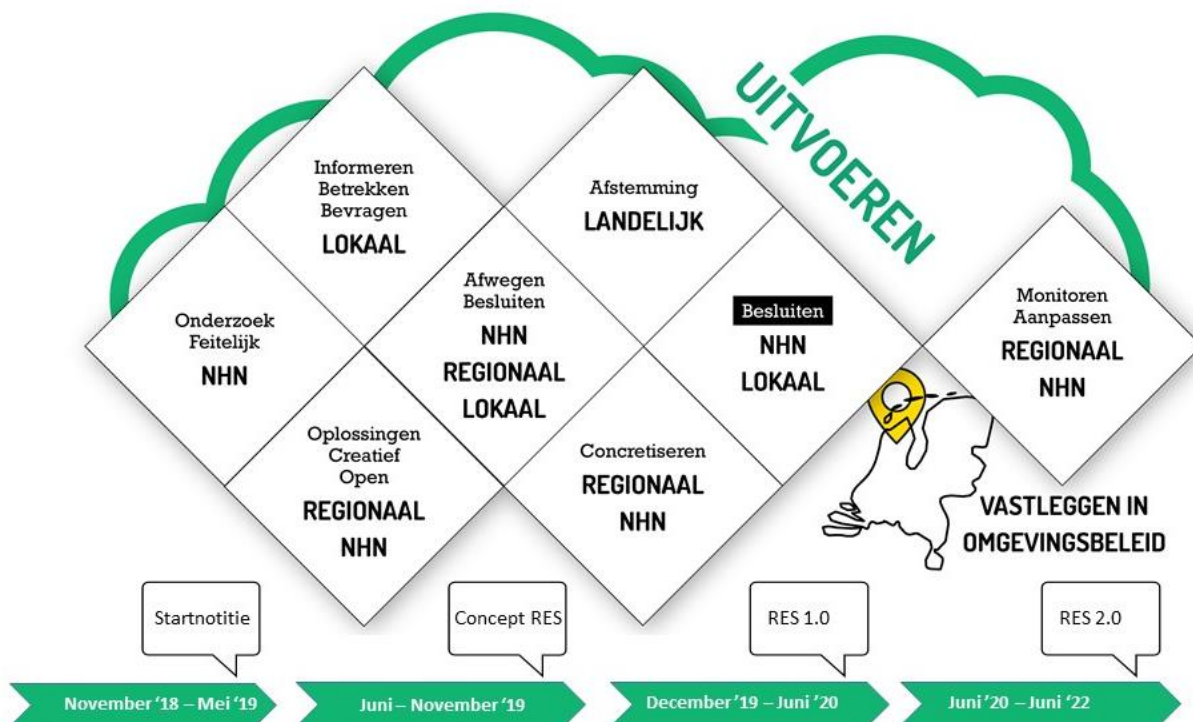
4. Procesontwerp: hoe gaan we het doen?

Proces

In de voorbereidingsfase tot aan de vaststelling van de startnotitie is de programma organisatie ingericht, is onderzoek en analyse gedaan om de inhoudelijke bouwstenen voor de RES te ontwikkelen en zijn de betrokken overheden en stakeholders geïnformeerd over de RES. Daarnaast is de benodigde capaciteit en expertise voor het RES proces in stelling gebracht, de startnotitie opgesteld en de vaststellingsprocedure van de startnotitie voorbereid.

Na de vaststelling van de startnotitie wordt een participatieproces gestart. Lokaal (gemeente) en per deelregio worden ruimtelijke ateliers georganiseerd, om informatie en input op te halen voor de RES en de samenleving te betrekken bij de opgave van de RES. Op regionaal niveau (deelregio en NHN) vinden gesprekken plaats in de thematische ateliers en aan de energietransitie tafels. Dit leidt tot de uitwerking van een aantal ruimtelijke scenario's per deelregio, die vervolgens weer op lokaal niveau worden getoetst. Ook in deze fase is het belangrijk om de betrokken overheden en stakeholders te informeren en te betrekken. Uiteindelijk worden de conclusies samengevoegd in de concept RES NHN.

Nadat de concept RES is aangeleverd bij het nationaal Programma RES vindt landelijke afstemming plaats. Concrete projecten met draagvlak worden verder uitgewerkt, zoekgebieden voor locaties voor opwek worden verder geconcretiseerd. Dit kan plaatsvinden in ruimtelijke (lokale) ateliers en/of in specifieke werkgroepen / panels. Indien de landelijke beoordeling een extra opgave oplevert, zal dit wederom in ruimtelijke ateliers vertaald moeten worden naar oplossingen. De besluitvormingsprocedure voor de vaststelling van de RES 1.0 zal worden voorbereid, hiervoor moet rekening gehouden worden met een periode van 2-3 maanden.



Proces voorbereidingsfase

	Jan/Feb '19	Maart	April	Mei
Lokaal	Raden, PS, AB en colleges, GS en DB informeren	Lokaal in beeld brengen van de stakeholders en informeren	Inventariseren bekende initiatieven	Ondertekening startnotitie - Mijlpaal
Regio	Regio PHO: informeren over RES en ophalen kaders	Regionaal in beeld brengen van de stakeholders en informeren Regio-raad: informeren over RES en ophalen kaders	Categorisering van zoeklocaties (waar quick wins)	
NHN	NHN stakeholders in beeld brengen en informeren Kennisdag ambtelijk: informeren over RES	Bijeenkomst stakeholders: ophalen kaders	Ontwikkelen toolbox communicatie voor gemeenten. Start communicatienetwerk regio. Communicatie strategie + website 1.0 live Kennissessie bestuurlijk: verkenning van de cijfers/opgave Kennissessie raads/PS/AB-leden: Technische briefing, verkenning van de cijfers/opgave	Ondertekening convenant met stakeholders - Mijlpaal Kennisdag ambtelijk: voorbereiding op ateliers Inwerk programma PS en AB

Proces uitvoeringsfase (concept RES)

	Juni	Juli/aug	Sept	Okt	Nov/dec '19
Lokaal	Ruimtelijke ateliers* – in gesprek met samenleving/ input ophalen		Ruimtelijke ateliers* – terugkoppeling		Besluitvorming - Mijlpaal
Regio	Regio dagen – thematische en ruimtelijke ateliers – in gesprek met stakeholders/ input ophalen	Uitwerken en doorrekenen scenario's	Regio dagen - thematische en ruimtelijke ateliers - terugkoppeling	Uitwerken tot concept deel-RES	Besluitvorming voorbereiden
NHN	NHN Energie-transitie tafels	Uitwerken en doorrekenen scenario's	Consultatie/ expert meeting Afstemming met NHZ en 30 RES regio's	NHN dag Energie-transitie tafels Uitwerking tot concept RES Consultatie in regioraden	Besluitvorming voorbereiden

*ruimtelijke ateliers worden gefaciliteerd vanuit het programma RES

Proces uitvoeringsfase (RES 1.0)

	Jan '20	Feb	Mrt	April	Mei /juni '20
Lokaal	Ruimtelijke ateliers* – concretiseren		Ruimtelijke ateliers* – terugkoppeling		Besluitvorming- Mijlpaal
Regio	Regio dagen – thematische en ruimtelijke ateliers – concretiseren	Concretiseren en doorrekenen scenario's	Regio dagen - thematische en ruimtelijke ateliers - terugkoppeling	Besluitvorming voorbereiden	
NHN	NHN Energie-transitie tafels	Concretiseren en doorrekenen scenario's	Consultatie/ expert meeting Doorrekening PBL opleveren* Afstemming met NHZ en 30 RES regio's	Besluitvorming voorbereiden	

*indien uit de doorrekening een extra opgave volgt, dan moeten er extra ateliers georganiseerd worden om deze opgave te concretiseren

Lokale aanpak [dit onderdeel wordt per gemeente zelf ingevuld]

De RES NHN bestaat uit 3 deel-RES-en: regio Alkmaar, regio Kop van NH en Regio Westfriesland. Vanuit het programma RES wordt bovenstaand proces doorlopen, per gemeente vindt een aantal ruimtelijke ateliers plaats. Daarnaast wordt vanuit het programma RES NHN een toolkit ontwikkeld voor gemeenten voor de participatie. Afhankelijk van bijvoorbeeld de couleur locale van de deelregio, de samenwerking in de deelregio op het gebied van de energietransitie en/of andere klimaatopgaven, het participatie beleid van de gemeente of samenwerking met lokale stakeholders kan het NHN-proces worden aangevuld met een lokale aanpak.

Couleur lokaal van de deelregio/ gemeente

Bijvoorbeeld:

- Wat zijn belangrijke opgaven voor de deelregio? Waar liggen de koppelkansen?
- Wat zijn de sentimenten in de regio waar rekening mee gehouden moet worden?
- Antwoord geven op de vraag: What's in it for me?
- Aanvullen door input uit de regionale raadsinformatieavond (maart)
- Is er een eerste prioritering in zoekgebieden? Waar liggen de quick-wins; waar te beginnen met zoeken? Bijvoorbeeld eerst 'grootschalig zon op dak', zon op geluidsschermen, wind op bedrijventerreinen, ed.
- Is er al een transitievisie warmte?

Samenwerking stakeholders

Bijvoorbeeld:

- Wie zijn de belangrijkste stakeholders, welke rol hebben zij in het proces?
- Aanvullen met input uit verkennende gesprekken met stakeholders (voorbereidingsfase)

Participatie en communicatie

Bijvoorbeeld:

- Wensen raad/college, meer of minder participatie?
- Aanvullen door input uit regio-raden (maart) en uit gesprekken met stakeholders.
- Heeft de gemeente al een communicatiestrategie voor het energiebeleid
- Heeft de gemeente een toepasbaar participatiebeleid, of een goed voorbeeld dat wordt gehanteerd? Is er al een participatiebeleid in het kader van de Omgevingswet waarbij aangesloten kan worden?

Inzet capaciteit en expertise

Bijvoorbeeld:

- Wil de deelregio / gemeente meer onderzoek uitvoeren dan vanuit het programma wordt aangeboden?
- Wat vraagt de RES voor de gemeentelijke/regionale organisatie, hoe wordt dit vertaald naar de VJN?
- Hoe zorgt de deelregio/gemeente dat expertise beschikbaar is voor het opstellen van de deelres?
- Relatie met de capaciteit / expertise / planning voor opstellen en uitvoeren transitievisie warmte
- Relatie met de capaciteit / expertise / planning voor de implementatie van de Omgevingswet
- Relatie met de capaciteit / expertise / planning voor evt herijking van bestaand energiebeleid

Inventarisatie

Inventarisatie van belangrijke input voor de RES (kan bijv. in de bijlage), bijvoorbeeld:

- Bestaande initiatieven en projecten
- Stakeholders
- Grondeigendom

Risico's

In alle projecten en programma's liggen risico's op de loer die het behalen van de doelstellingen in de weg staat. Ook voor het programma RES NHN kunnen risico's ervoor zorgen dat de vastgestelde scope niet binnen de geplande tijd en budget blijft. Om dit te voorkomen wordt vanuit dit programma strak gestuurd op het identificeren en beheersen van de risico's. Hieronder wordt een overzicht gepresenteerd van de toprisico's die een directe bedreiging vormen voor de haalbaarheid van de doelstellingen voor het Programma RES NHN, in de fase van het opstellen van de RES (t/m RES 1.0). Aanvullend op deze toprisico's wordt aangegeven wat de oorzaak en gevolg is.

NB. Voor het volledige resultaat van de risicoanalyse (risico-identificatie, prioritering, beheersmaatregelen) wordt verwezen naar Bijlage 4b 'Risicoregister'.

RISICOBESCHRIJVING	Risico ID ⁸
1. De RES voldoet niet aan de opgave 2030. Te laag bod in (concept) RES door veel beperkingen en onmogelijkheden in huidig beleid, of onvoldoende draagvlak. Het Rijk gaat een extra opwekopgave in NHN aanwijzen.	R-001 R-014
2. Potentiële locaties met draagvlak kunnen niet worden niet gerealiseerd: er worden onhaalbare, niet uitvoerbare oplossingen opgenomen in de RES door een onvoldoende integrale aanpak of doordat geen rekening gehouden wordt met de energie infrastructuur (technische, ruimtelijke en/of financiële (on)mogelijkheden). Daarmee RES-bod onvoldoende en dus aanwijzing door Rijk.	R-017 R-013 R-019
3. Er ontstaan onjuiste aannames en verhalen, die het RES-proces nadelig beïnvloeden.	R-012
4. Onvoldoende prioriteit in beschikbaar stellen van benodigde middelen (budget/capaciteit) bij gemeenten voor uitvoeren RES.	R-007
5. Maatschappelijke beeldvorming negatief onder de vlag van Klimaatakkoord, doordat de rekening bij de burger wordt neergelegd.	R-010
6. Vaststelling Klimaatakkoord wordt niet volgens planning vastgesteld, RES vertraagt.	R-005
7. Onvoldoende draagvlak zorgt ervoor dat besluitvormingsproces concept RES (bij NHN overheden) is verstoord en vraagt meer tijd.	R-020
8. Onvoldoende draagvlak zorgt ervoor dat besluitvormingsproces startnotitie (bij NHN overheden) is verstoord en vraagt meer tijd.	R-002
9. Een gemeente, de provincie of het waterschap kiest vooralsnog niet tot definitieve besluitvorming van de (concept) RES, het bod is daarmee niet compleet.	R-006

⁸ Het Risico ID is een directe verwijzing naar Bijlage 4 'Risicoregister' waar de volledige beschrijving van het risico, oorzaken, gevolgen en beheersmaatregelen kan worden gevonden.

Communicatie

Communicatie ondersteunt het realiseren van (en samenwerken tot) een Regionale Energie Strategie met maatschappelijke acceptatie. De impact van de RES-opgave wordt pas later zichtbaar in de woonomgeving en in het landschap. Het is dan ook belangrijk om de huidige en toekomstige stakeholders op tijd aan tafel te hebben. De stakeholders die met de RES te maken hebben verschillen op lokaal, (deel)regionaal en regionaal niveau. Ook verschillen zij in hun participatierol (meeweten, meedenken/meedoen, meebeslissen). De fase van het project bepaalt eveneens de samenstelling van de stakeholdersgroep⁹. Communicatie is daarom vooral maatwerk. Voor het optimaal ondersteunen van de opgave richt communicatie zich op twee sporen: het bestuurlijke spoor (procescommunicatie) en de samenleving (communicatie /participatie voor het creëren van draagvlak).

Bestuurlijk spoor (Procescommunicatie)

De communicatie over het verloop van het proces tot en met de besluitvorming voor de RES is gericht op de specifiek betrokken stakeholdersgroepen. Belangrijk mijlpalen in de communicatie zijn: het vaststellen van de startnotitie, de start uitvoering, de realisatie van de concept RES, de besluitvorming tot en met vaststelling RES 1.0. De raden en betrokken bestuurders moeten als beslissers goed voorbereid zijn op hun opgave.

Vanuit het programma vindt procescommunicatie plaats naar de betrokken overheidsorganisatie, stakeholders en samenleving over het verloop van het (regionale) proces. Hierbij is aanvulling van lokale externe en interne communicatie (binnen de eigen organisaties) noodzakelijk. Voor de direct betrokken overheden (ambtenaren, bestuurders en raden) vinden terugkerende kennissessies en informatiebijeenkomsten plaats, met specifieke informatie per rol over de voortgang van het proces. De raad en bestuurders kunnen ook als toehoorder ruimtelijke ateliers bijwonen (zie samenleving). Het programma biedt direct betrokken ambtenaren een website, met informatie over opgave, inhoud & proces, en voor kennisdeling.

Bij het bereiken van een mijlpaal verzorgt het programma een (basis)persbericht (na afstemming en waar mogelijk samen met betrokkenen partijen. Met hoofdboodschap en eventueel achtergrondartikel. Het persbericht kan lokaal aangevuld en verzonden worden door gemeente en lokaal betrokken (maatschappelijke) partijen.

Samenleving

Draagvlak creëren voor de Regionale Energie Strategie vindt plaats zo dicht mogelijk bij huis. De verschillende lokale belangen en issues spelen een grote rol, zo ook in de communicatie op lokaal niveau. De strategie biedt inzicht in het vergroten van de groep die in beweging is. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande lokale klimaatneutrale projecten of beweging. Een deel van de samenleving is straks actief (meedoen) in de ruimtelijke ateliers, zoals belanghebbenden, adviesgroepen en koplopers. De niet-actieve groep in de samenleving wordt blijvend uitgenodigd om ook deel te nemen aan de ruimtelijke ateliers en natuurlijk volop geïnformeerd over de resultaten (meeweten). Daarnaast vindt via de verschillende (regionale en aangevulde lokale) middelen een publiekscampagne plaats rondom de warmte-energietransitie en duurzamer leven.

Het programma ondersteunt de lokale communicatie & participatie met:

- Ruimtelijke ateliers op lokaal en deelregio niveau (vooraf lokale stakeholdersanalyse) als input voor de regionale energietafel
- Middelen (zie bijlage 4b. hier is de communicatie matrix opgenomen, deze wordt aangevuld iom communicatienetwerk).
- Strategie voor draagvlak vorming
- Mediaplan (mijlpalen, belangen, issues, achtergrond)
- Toolbox voor lokale communicatieprofessional (met middelen, voorbeelden, handvatten voor draagvlak). Verder aangevuld met en door het communicatienetwerk, op basis van vraag & aanbod.

Communicatienetwerk

Het programma faciliteert de organisatie van het regionale netwerk aan betrokken communicatieprofessionals. Doel: informeren, kennis-uitwisselen, meedenken, kennisvergroting. Ook na de realisatie van de RES kan het netwerk blijvend bijdragen aan verdere regionale samenwerking.

⁹ De doelgroep Jongeren wordt aangevuld, in samenwerking met lokale communicatieprofessionals

Data en monitoring

Voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid van de regionale bijdragen is het van belang dat de RES als product voldoet aan de landelijke analyse-, monitoring- en rekensystematiek zoals deze is ontwikkeld door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Het is van belang dat alle betrokkenen bij de RES toegang hebben tot de (laatste versies van) diverse bouwstenen, kaarten en data waarmee de RES ontwikkeld wordt. Daarbij is het nog een uitdaging om de eenduidigheid, vergelijkbaarheid en optelbaarheid van data te waarborgen.

In aanvulling op wat aan landelijke ondersteuning op dit gebied geboden zal worden voor de Noord-Hollandse regio's, wordt verkend of de provincie een regierol kan vervullen bij het digitaal verzamelen, beheren en delen van data. Denk daarbij aan het beheer en toegankelijk maken van databestanden (Excel-bestanden, GIS-bestanden, e.d.). Dit in samenhang met beschikbare en te ontwikkelen rapporten, rapportages, cases e.d.

Bijlage 4a. Communicatie stakeholders / middelenmatrix

Middelen vanuit het Programma beschikbaar, ter ondersteuning van procescommunicatie & draagvlak vorming (zelf aanvullen op lokaal niveau).

	Algemeen publiek (*)	Geïnteresseerd/georganiseerd publiek	Grondbezitters	Experts	Maatschappelijke organisaties	Lokale/regionale bedrijfsleven	Energiecorporaties netwerkbeheerders	Ambtenaren gemeente,	Programmateam/betrokken ambtenaren	Stuurgroep	Raden & bestuurders
Meeweten (informer)											
Beeldmerk, hoofdboodschap (propositie) voor regio NHN (met koppeling naar NHZ). Hoofdboodschap lokaal aan te vullen via communicatienetwerk.	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Website ('waarom', campagne, proces, resultaten, filmpjes, planning, Q&A, feiten, cijfers, verhalen, (voorbeelden, dilemma's), contact	X	X	X	X	X		X			X	X
Infographic digitaal (grafisch verhaal 'waarom, hoe & wat)	X	X	X		X	X	X	X			X
Nieuwsbrief digitaal over inhoud, proces, planning, voortgang, uitnodigingen		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Persberichten bij mijlpalen, resultaten (mediaplan). Interviews via media over achtergrondvraagstukken.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Facebook regionaal en aansluiten waar mogelijk op deelregio en lokaal (mediaplan): mijlpalen, voorbeelden, wetenswaardigheden, filmpjes, poll, oproep	X	X	X		X						
Fact sheets bedrijfsleven, aan te vullen i.s.m. bepaalde stakeholders.						X					
Kennisdagen ambtenaren/ energiemedewerkers (per fase)				X			X	X	X	X	
Terugkerende roadshow (presentatie) en kennisdagen raden & bestuurders											X
Aanvullen deelregio/ lokaal: <u>middelen</u> rondom voortgang, inzichten, draagvlak	X	X	X		X	X		X	X		X
Meedoen (consulteren/adviseren)											
Vergaderingen (werkgroep, stuurgroep, ambtelijke opdrachtgevers)									X	X	
Consultatie, expertmeeting				X	X				X		
Gesprekken met stakeholders		X	X	X	X	X	X	X			
Deelnemen aan lokale & (deel)regionale ateliers (**)		X	X	X	X	X			X		X
Deelnemen aan Energietransitietafels per deelregio (*) samenstelling moet nog worden vastgelegd.		X	X	X	X	X	X		X		
Extranet (achterkant van website) met: Relevante informatie voor ambtenaren die zich bezig houden met RES, communicatie, uitgebreide Q&A, procesdetails									X		
Publieksversie concept RES en RES 1.0	X	X	X		X	X		X	X	X	X
Aanvullen deelregio/lokaal: bijeenkomsten deelregio's & lokale bijeenkomsten.								X	X		
Meebeslissen (besluitvorming)											
Stuurgroep besluitvorming/ Stuurgroep vergaderingen										X	
Terugkerende road show (presentatie) en kennisdagen raden & bestuurders									X	X	X
Besluitvorming op basis van afspraken rond mijlpalen in proces (lokaal georganiseerd)									X	X	X
Aanvullen deelregio/lokaal: momenten ter ondersteuning lokale besluitvorming.											

Bijlage 4b. Risico register en beheersmaatregelen

ID risico	Titel	Status	Fase ¹⁰	Oorzaak	Ongewenste gebeurtenis	Gevolg	ID BHM	Beheersmaatregelen
R-017	Huidig energie-infrastructuur biedt onvoldoende basis voor RES	Geldig	Fase 3	- RES sluit niet aan op snelheid van realisatie nieuwe infrastructuur (maakbaarheid). Uitbreiding of bouwen van nieuwe grote infrastructuur stations (bijv. onderstations) kan wel tot 8 jaar duren (o.a. door vergunningen en grondaankoop). Dit heeft effect op de volgorde van realisatie en planning van de RES. - Daarnaast kunnen uitbreidingslocaties gekozen zijn waar het voor de netbeheerder moeilijk is om te realiseren (in tijd/geld/ruimte) of wanneer de opgave niet integraal is (waardoor dekkende prognoses moeilijk zijn). - RES niet uitvoerbaar door gebrek/tekort aan energie-infrastructuur: Netbeheerder(s) (TenneT, Alliander, Stedin) hebben onvoldoende tijd, financiële middelen (indien keuzen leiden tot inefficiënte infrastructuur) of fysieke ruimte om extra infrastructuur aan te leggen.	Potentiële locatie met draagvlak worden niet gerealiseerd en daarmee RES-bod onvoldoende en dus aanwijzing door Rijk.	RES loopt vertraging op, de kosten worden hoger en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-023	- Betrek de netbeheerder gedurende het hele proces (o.a. in stuur- en werkgroepen) - Laat de (on)mogelijkheden (tijd, ruimte, koste) voor infra één van de leidende randvoorwaarden zijn - Ook industrie, landbouw en mobiliteit meenemen* en maak de integrale opgave concreet (wat, waar, wanneer en met welke capaciteit) en laat de netbeheerder dit toetsen. * Mits niet integraal, dan dit oppakken middels inrichting van een separaat proces voor industrie, landbouw en mobiliteit: immers ook daar is naar 2030 en vervolgens 2050 beperking CO2 noodzakelijk. Elk jaar later beginnen hiermee maakt de opgave alleen nog maar groter. NB. De koppeling tussen/doorvertaling naar de RES en een eventueel separaat proces voor industrie, landbouw en mobiliteit dient dan wel geborgd te worden. - Onderwijs koppelen aan RES-uitvoering/bedrijven.
R-012	Incorrecte communicatie verstoort RES proces	Geldig	Fase 1, 2 en 3	- Informatie komt op verschillende momenten, aan verschillende partijen - Ruis in communicatie	Er ontstaan onjuiste verhalen, die het RES-proces nadelig beïnvloeden.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-015	- Goede communicatie strategie, wat wanneer aan wie communiceren - Bestuurders adviseren over de volgorde der dingen - Plenaire bijeenkomsten - Informeren Staten, Raden en AB - Goede informatieve website
R-014	Aanbod opwek-opgave te laag in concept RES	Geldig	Fase 2 en 3	- Veel beperkingen in huidig beleid voor wind en zon op land, overheden zijn niet bereid om hierin te bewegen - Beleid (PNH en politieke agenda's gemeente) staat centraal, in plaats van de opgave	Te laag bod in concept RES, waardoor het Rijk de opwek-opgave in NHN gaat aanwijzen.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-019	- Intentie uitspraak doen in startnotitie dat opgave leidend is. - In beeld brengen economische kansen voor energietransitie. - Communicatiestrategie uitwerken (best-practices)

¹⁰ Fase 1: startnotitie, fase 2: opstellen & vaststellen RES, fase 3: uitvoering RES

								delen, echte verhaal vertellen, jongeren betrekken, etc.)
R-007	Onvoldoende budget voor uitvoeren RES	Geldig	Fase 2 en 3	- Gemeenten stellen onvoldoende capaciteit/middelen beschikbaar. - Verschillende tijdshorizon van de gemeenten in eigen duurzaamheidsdoelstellingen - Verschil in beleid en politieke agenda's - Verschil in capaciteit en budget voor uitvoering - Capaciteitsgebrek in gemeenten - Rijksbijdrage is ontoereikend - Onvoldoende bestuurlijke prioriteit - Moeilijke marktomstandigheden: geen goed personeel te vinden met de juiste expertise en vaardigheden.	Gemeenten zijn onvoldoende aangesloten bij RES.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-008	- Meenemen met directeuren overheden in RES-proces - Adviseren van ambtenaren, bestuurd en politiek voor budget- en capaciteitsprognose.
R-010	Negatieve maatschappelijke beeldvorming door Klimaatakkoord	Geldig	Fase 2 en 3	- Maatschappelijk aanvaardbaarheid kosten onvoldoende - Burger betaalt de rekening van het Klimaatakkoord	Maatschappelijke beeldvorming negatief onder de vlag van Klimaatakkoord.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-013	- In beeld brengen maatschappelijke participatie voor energieopwekking. - Communicatiestrategie uitwerken (best-practices delen, echte verhaal vertellen, jongeren betrekken, etc.)
R-001	RES voldoet niet aan opgave	Geldig	Fase 2	Onvoldoende draagvlak: - Er is bij stakeholders geen draagvlak voor de uitvoering (door de stakeholder). - Er is bij de overheden geen draagvlak. - Er is onvoldoende draagvlak in de samenleving.	De RES voldoet niet aan de opgave 2030. Het Rijk gaat de opgave in NHN aanwijzen.	RES loopt vertraging op	BM-001	- Belangen in beeld houden, welke voorwaarden heeft de stakeholder voor het 'wel uitvoeren'? - Continue stakeholdersmanagement, aandacht voor tegengeluid. - Bondgenoten koppelen aan tegenstanders, op zoek naar andere stakeholders die wel willen bijdragen aan de uitvoering - Extra opgave als kans presenteren, meerwaarde zoeken. - Overprogrammering bij ontwikkelen scenario's. - Onderdeel 'Kwaliteit van RES' zwaarder aanzetten (proces, borgen van draagvlak, inspanningen voor energiebesparing, e.d.).

R-005	Vaststelling Klimaataakkoord vertraagd	Geldig	Fase 1 en 2	• Vertraging van klimaatbesluit op landelijk niveau • "Ruzie" op landelijk niveau, in kabinet	Vaststelling Klimaataakkoord vertraagd: • Geen drukmiddel vanuit de landelijke overheid waardoor het proces een vrijblijvend karakter krijgt en besluitvorming mogelijk uitblijft of ambitieniveau onder landelijke doelstelling. • Geen vertrouwen van lokale politiek in stabiele politieke landelijke koers die essentieel is voor de grote verbouwing. • Geen vertrouwen dat de kaders voor uitvoering op orde komen, zodat gemeente daadwerkelijk op aantal punten regie functie kan invullen.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-005	• Voorbereidende gesprekken stakeholders. • Besluitvorming startnotitie vertragen (nu al ruimte reserveren op bestuurlijke kalenders hiervoor) • Communicatie: RES is niet het doel, maar een middel om te komen tot samenwerking voor de energietransitie. In de communicatie deze boodschap centraal zetten. • Besluit van SG; bepalen plan B (scenario what-if)
R-020	Besluitvormingsproces vertraagd concept RES	Geldig	Fase 2	• Bestuurders wensen besluitvorming voorafgaand aan doen van het regio bod. • Vanuit de eerste ruimtelijke ateliers met stakeholder en maatschappelijk betrokkenen, ontstaat al weerstand/geen draagvlak voor keuzes waardoor bestuurders al terughoudend/aarzelend worden t.a.v. RES/bod.	Besluitvormingsproces concept RES (bij NHN overheden) is verstoord en vraagt meer tijd dan gepland (2-3 mnd).	RES loopt vertraging op	BM-026	• Continu informeren van Staten, Raden en AB (voortgangsrapportage, regionale raadsbijeenkomst en kennissessie) • Consultatieronde concept RES bij Staten, Raden en AB • Betrekken van colleges en verantwoordelijke wethouders • Plannen op bestuurlijke agenda

R-002	Besluitvormingsproces vertraagd	Geldig	Fase 1	• Onvoldoende ambtelijke capaciteit om de besluitvorming voor te bereiden. • Verkiezingen bij Provincie en Waterschappen (langdurige coalitievorming) • Coalitieprogramma tegendraads belang RES. • Proces gaat zo snel dat dit op ambtelijk (coördinator, multidisciplinair team) en bestuurlijk niveau bijna niet "bij te benen" is (kun je alles wel doorgronden?)	Besluitvormingsproces startnotitie (bij NHN overheden) is verstoord en vraagt meer tijd dan gepland (2-3 mnd).	RES loopt vertraging op	BM-002	• Vooraf (bij vaststellen plan van aanpak) ook commitment over inzet capaciteit laten afgeven • Vanuit het programma één uniform besluit opstellen • Vanuit het programma gedetailleerde planning opzetten en blijven communiceren • Alle bestuurlijke agenda's in de planning opnemen • Afstemming met VNG/IPO/UVW over al dan niet besluitvorming voorafgaand aan bod • Vaststelling concept RES alleen door colleges, GS en DB. Niet door raden/staten/AB (dit vastleggen in startnotitie)
R-006	Bezwaar op RES door stakeholders	Geldig	Fase 2 en 3	• Inwoners worden al dan niet in hun belang getroffen • Onduidelijkheid over de juridische status van de RES • Protesten door belanghebbenden	Een gemeente, de provincie of het waterschap kiest vooralsnog niet tot definitieve besluitvorming van de (concept) RES worden overgegaan.	RES loopt vertraging op en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-006	• Continu informeren Colleges • Tussentijdse rapportages • Zorgvuldig strategische participatie en communicatie (lokaal, regionaal) • Activeren van communicatieadviseurs betrokken overheden.
R-009	De opgave 'energieneutraal 2050' wordt niet gehaald	Geldig	Fase 3	• De opgave 'energieneutraal 2050' is groter dan nu in de plannen staat. • Tijdsdruk in proces is te hoog. • Liander enige netbeheerder.	Geen doorkijk naar 2050 en investeringspotentie voor Liander wordt niet ingevuld en maakbaarheid van RES onvoldoende.	RES loopt vertraging op	BM-012	• Scenario's maken met doorkijk 2050.
R-013	Energienetwerk niet tijdig gereed	Geldig	Fase 3	• Capaciteitsgebrek bij netwerkbeheerder • Gebrek aan inzicht in initiatieven en projecten, waardoor planning netbeheerder achterloopt • Infrastructuur / energienetwerk niet tijdig gereed in lijn met de opgave • Huidige en toekomstige infrastructuur is beperkend voor het RES-bod	RES-bod te laag en aanwijzing door rijk (ondanks grondige analyse)	RES loopt vertraging op	BM-018	• Betrek de netbeheerder gedurende het hele proces (o.a. in stuur- en werkgroepen) • Laat de (on)mogelijkheden (tijd, ruimte, koste) voor infra één van de leidende randvoorwaarden zijn • Ook industrie, landbouw en mobiliteit meenemen en maak de integrale opgave concreet (wat, waar, wanneer en met welke capaciteit) en laat de netbeheerder dit toetsen. • Onderwijs koppelen aan RES-uitvoering/bedrijven.

R-004	Besluitvaardigheid onvoldoende vastgelegd	Geldig	Fase 1, 2 en 3	- Diverse politieke redenen (mogelijk RES?) - College/ bestuur van een betrokken overheid valt - Eén van de overheden weigert medewerking - Besluitvaardigheid onvoldoende vastgelegd: Gemeenten en Provincie hebben te weinig doorzettingsmacht tot het hakken van knopen. Uiteindelijk moeten er "pijnlijke" keuzes gemaakt worden. Wie hakt de knoop?	Geen besluitvorming RES mogelijk	RES loopt vertraging op	BM-004	Strategiebepaling vanuit de stuurgroep; scenario's doorlopen what-if en plan B gereed hebben
R-008	Onvoldoende basis, beleid en draagvlak voor RES	Geldig	Fase 1, 2 en 3	- Regionale ambities kan concurrerend zijn met de (landelijke) RES. - Benodigde ambtelijke capaciteit onvoldoende. - Veroorzaakt te grote bestuurlijke drukte, niemand heeft het overzicht meer.	Onvoldoende capaciteit voor uitvoeren RES	RES loopt vertraging op	BM-009	Vertel het integrale verhaal tijdens politieke bijeenkomsten (lokaal, regionaal)
R-003	Startnotitie niet tijdig gereed	Beheerst	Fase 1	Input wordt niet tijdig verstrekt: - Landelijke dataset komt te laat - Opleveren onderzoeken / dataverzameling door PNH vertraagd	Startnotitie kan niet volledig worden afgerond volgens afspraak	RES loopt vertraging op	BM-003	- Niet wachten op landelijke dataset, maar zelf aan de slag met onderzoek en analyse - Goede werkafspraken en planning maken voor werkzaamheden PNH
R-011	Energiebesparing potentieel wordt niet benut	Niet geldig	Fase 3	Geen realistisch uitgangspunt van de RES: 37% energiebesparing en 37% besparing op warmte gerealiseerd kunnen worden. Op de NOM-woningen kan geen procent besparing gerealiseerd worden.	Besparing wordt afgewenteld op andere gebouwen.	Hogere kosten	BM-014	Geen risico voor RES, valt buiten scope.
R-015	Circulaire economie als rem op klimaatdoelstellingen	Niet geldig	Fase 3	Moeizame samenwerking om circulaire economie ingepast te krijgen in RES opgave	Circulaire economie als rem op klimaatdoelstellingen	RES loopt vertraging op	BM-020	Geen risico voor RES, valt buiten scope.
R-016	Tekort aan zonnepanelen voor invulling RES opgave	Niet geldig	Fase 3	Door grote vraag aan zonnepanelen ontstaat er op korte termijn een tekort	Zonnepanelen als onderdeel van invulling RES opgave kan niet tijdig worden verwezenlijkt.	RES loopt vertraging op	BM-021	Geen risico voor RES, valt buiten scope.

R-018	De betaalbaarheid van energie komt onder druk	Niet geldig	Fase 3	• We betalen allemaal mee aan infrastructuur uitbreidingen. Elke euro komt terug in het tarief. Daarom moeten we verstandige keuzes maken; o.a. daar uitbreiden waar er zekerheid is dat de opwek (en vraag) er komt, hernieuwbare opwek locaties concentreren, etc. Als hier geen rekening mee wordt gehouden, en op ongeschikte locaties wordt uitgebreid of 'lukraak' wordt verzwaard, nemen de kosten exponentieel toe en daarmee de energierekeningen van alle burgers.	De betaalbaarheid van energie komt onder druk	Verliest draagvlak bij stakeholders	BM-024	N.v.t.
R-019	Ruimtelijke vraagstukken niet meegenomen in RES	Niet geldig	Fase 3	• In de ruimtelijke plannen zijn PV en wind meegenomen, maar is onvoldoende rekening gehouden met extra grond voor infra. Het proces om grond te verkrijgen kost tijd en de netwerkbeheerders kunnen kan pas realiseren als er grond beschikbaar is. Ter info: een onderstation kan de oppervlakte van meerdere voetbalvelden hebben	Er is geen rekening gehouden met ruimte voor infra of de onderhandelingen voor grond lopen vast (tijd, geld)	RES loopt vertraging op, de kosten worden hoger en verliest draagvlak bij stakeholders	BM-025	• Meenemen in startnotitie als randvoorwaarde van RES